

อธิบายคำศัพท์ในศาสนาอิสลาม

กุโบร์ สุสานมุสลิม ยืมจากภาษามลายู กุโบร์ จาก กุโบร์ จากภาษาอาหรับ

คอเต็บ (มลายู ยืมจากอาหรับ)คอกู๊บบ(อาหรับ) ผู้บรรยายธรรมตักเตือนชาวมุสลิมก่อนการละหมาดวันศุกร์

ชัยฏอน หรือ อิบลิส คือ ตามคคอิสลาม นามของ ญินตนเองหนึ่งที่หลอกลวงให้อาตัมและเฮา วาอีภรรยา ต้องออกจากสวนสวรรค์ และสาบานว่าจะตามล้างตามผลาญลูกหลานมนุษย์จนถึงวันโลกาวินาศ ในไบเบิลเรียกว่า “ซาตาน” ชัยฏอน อาจะหมายถึง มารร้ายตนเองอื่น ๆ ที่เป็นพรรคพวกของอิบลิสก็ได้คำว่า ซาตาน ในภาษายุโรปเป็นคำที่ยืมมาจากคำว่า ชัยฏอน ในภาษาอาหรับ

ชะกาต หมายถึง การชัฟอก การทำให้สะอาด บริสุทธิ์ และการเจริญเติบโต วัตถุประสงค์ในการจ่าย ก็เพื่อเป็นการยืนยัน ถึงความศรัทธาและเพื่อชัฟอก ทรัพย์สินและจิตใจของผู้จ่ายให้มีความสะอาดบริสุทธิ์ รวมทั้งการกระจายทรัพย์สินให้กลุ่มคนที่ยากไร้ ซึ่งมีทั้งหมด 8 กลุ่ม คือ

1. คนอนาถา
2. คนที่อึดคัดขัดสน
3. ผู้เข้ารับอิสลามใหม่
4. ผู้บริหารการจัดเก็บและจ่ายชะกาต
5. ทาสที่ได้รับอนุมัติจากนายให้นำเงินไปไถ่ถอน
6. ผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัว
7. คนพลัดถิ่น หลงทาง
8. ผู้ที่ดำเนินกิจการต่างๆ หรือทำการต่อสู้เพื่อรักษาไว้ซึ่งหลักการอิสลาม

ชะกาต มี 2 ประเภท

1. ชะกาตที่มุสลิมที่สามารถเลี้ยงตัว ได้ต้องจ่ายแก่คนยากจนหรือคนอนาถาในเดือนรอมฎอน อันเป็นเดือนถือศีลอด โดยจ่ายเป็นอาหารหลักที่คนในท้องถิ่นรับประทานกันเป็นประจำ ซึ่งได้แก่ ข้าวสาร อาหารแห้งต่างๆ สำหรับผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวนั้น ต้องรับผิดชอบจ่ายชะกาตแทนสมาชิกในครอบครัวด้วย การจ่ายชะกาตนี้มีความสำคัญ ถึงขนาดที่ว่า หากใครถือศีลอดแล้วไม่จ่าย ชะกาต พระเจ้าก็ยังไม่รับการถือศีลอดของเขา

2. ชะกาตที่จ่ายจากทรัพย์สินที่สะสมไว้หลังจากการใช้จ่ายครบรอบปีแล้วในอัตราที่ต่างกัน ตามประเภท ของทรัพย์สิน ตั้งแต่ร้อยละ 2.5 ไปจนถึง ร้อยละ 20 ซึ่งในเรื่องนี้ได้คำนึงถึงความมั่นคง และความเจริญเติบโตทางการเงินที่ต้องอาศัยความพยายาม ความรู้ ความสามารถ และทุนจำนวนมาก ในการดำเนินธุรกิจที่มีความเสี่ยงต่อการขาดทุน โดยกำหนดชะกาตไว้ ร้อยละ 2.5 สำหรับทองคำและเงินที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของมนุษย์ได้โดยตรง จะต้องนำไปซื้อของจาก พ่อค้าวานิช ชาวไร่ ชาวนา ซึ่งรวมทั้งแร่ทอง และเงิน เป็นสิ่งที่หายาก และต้องลงทุนลงแรงเป็นอย่างมากกว่าจะได้อามา ดังนั้นจึงกำหนดอัตรา ชะกาต เอาไว้อย่างต่ำ เพียงร้อยละ 2.5 สำหรับ ผลผลิต ทางการเกษตร แตกต่างกันไป โดยผลผลิต ประเภทที่เนา เสียง่าย เช่น ผัก ไม่ต้องนำ มาจ่าย ชะกาต ส่วนผลผลิต ที่สามารถเก็บไว้ได้นาน จะแบ่งระดับอัตรการจ่าย ชะกาต ตามประเภทของที่ดิน โดยที่ดินที่ใช้ ในการ

เพาะปลูก ซึ่งถึงแม้เจ้าของที่ดินจะต้องใช้เงินและแรงงานในการพัฒนาที่ดิน แต่ไม่จำเป็นต้องใช้แรงงานมาก ในการรดน้ำและการเพาะปลูก เนื่องจากแผ่นดินได้รับน้ำฝนตามธรรมชาติหรือจากคลองที่มีอยู่แล้ว ที่ดินประเภทนี้ ต้องจ่ายชะภาคร้อยละ 10 ในขณะที่หากเป็นที่ดินที่ต้องใช้แรงงานและการลงทุนมาก สำหรับการชลประทาน เช่นต้องใช้เครื่องสูบน้ำจากบ่อหรือ ลำคลอง ลำธาร มายังที่ดิน หรือจำเป็นต้องขุดคลอง จะจ่ายชะภาคในอัตราน้อยกว่าคือร้อยละ 5 กรณีของทรัพย์สินที่พบโดยบังเอิญและไม่ปรากฏเจ้าของ เช่น กรณีเก็บทรัพย์สินที่สูญหายได้ ผู้พบต้องจ่ายชะภาคในอัตรา ร้อยละ 20

การจ่ายชะภาคถือเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดที่ต้องปฏิบัติควบคู่กับการละหมาด ทุกครั้งที่มีการกล่าวถึง การละหมาด ในคัมภีร์อัลกุรอาน ก็จะมีการกล่าวถึงการจ่ายชะภาคติดตามมาทันที โดยชาวมุสลิม จะถือว่า การทำละหมาดเป็นหลักปฏิบัติเพื่อพระเจ้า ส่วนชะภาคเป็นหลักปฏิบัติเพื่อมนุษย์ โดยเฉพาะ ประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามเป็นศาสนาประจำชาติ เช่น ประเทศในอาหรับทั้งหลายจะมีการเรียกเก็บชะภาค และนำไปเก็บรวมไว้ที่ "ไบตุลมาล" หรือคลังของรัฐอิสลาม เมื่อเก็บรวบรวมชะภาคแล้วนำไปแจกจ่ายแก่ผู้ที่มีสิทธิได้รับ 8 ประเภท ที่กล่าวแล้ว ข้างต้น ซึ่งคลังเหล่านี้ได้กลายเป็นแหล่งทุนใหญ่ในการแจกจ่ายไปยังองค์กร สาธารณประโยชน์ทั้งในประเทศ ของตนเองเอง และประเทศอื่นๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะโรงเรียนตาฎีกาและโรงเรียนปอเนาะ ตลอดจนโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาต่างๆ ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

(ที่มา <http://www.asoke.info/09Communication/DharmaPublicize/Kid/k181/075.html>)

ตาฎีกา (TADIKA) เป็นคำมาจากภาษามลายู ที่ล้อมาจากการเลี้ยงดูเด็กเล็กในประเทศมาเลเซีย มาจากคำเต็มว่า TAMAN DIDIKAN KANAK KANAK หมายถึง ศูนย์หรือสถานที่ดูแล นำทาง สอนสั่ง ฝึกอบรมให้ความรู้เด็กเล็กๆ หรืออาจหมายถึง ศูนย์พัฒนาเยาวชนวัยประถมศึกษา (6-12 ปี) ในชุมชนของชาวมุสลิมจะมี "มัสยิด" ซึ่งนอกจากจะเป็นที่ปฏิบัติศาสนกิจประจำวันแล้ว ยังเป็นศูนย์รวมในการพัฒนาองค์ความรู้ทางศาสนาแก่ชุมชน เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกในชุมชน ทั้งด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ตลอดจนวิถีชีวิตของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์รวมในการบริหารจัดการชุมชน เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งในและนอกชุมชน เป็นแหล่งสรรสร้างคามเข้มแข็งแก่ชุมชน มา นับตั้งแต่อิสลามเริ่มเกิดขึ้นเมื่อ 1,425 ปีที่ผ่านมา จวบจนปัจจุบัน การศึกษาเป็นสิ่งที่มุสลิมทุกคนต้อง เรียนรู้ และสามารถนำไปปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม มัสยิด หรือตาฎีกา จึงเป็นแหล่ง เรียนรู้พื้นฐาน ของนักเรียนในชุมชนที่มีอายุตั้งแต่ 6-12 ปี ที่ผู้ปกครองอยากจะอนุรักษ์การใช้ภาษามลายู และต้องการให้บุตรหลานสามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างถูกต้องเคร่งครัด (ที่มา www.Muslimthai.com)

เทศกาลอาซุรอ หมายถึง พิธีทำขนมซุรอของมุสลิม ตรงกับวันที่ 10 เดือนมุฮัรรอ (เดือนแรก ของศักราชอิสลาม) จัดทำขึ้นเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ของศาสนาอิสลาม ประวัติศาสตร์อิสลามบันทึกว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์มหาอุทกภัย ท่านศาสดา นุญ์ ได้นำบรรดาสาวกของท่าน พร้อมด้วยพืชพรรณธัญญาหารหลากหลายประเภทลงเรือลำหนึ่ง และต่างก็อาศัยอยู่กินกันบนเรือดังกล่าวจนถึงวาระสิ้นสุดของมหาอุทกภัยนั้นและต่างก็พ้นภัย เสพียงอาหารที่เหลืออยู่นั้น ท่านศาสดา ได้สั่งให้บรรดาสาวกนำมาปรุงอาหารรับประทานกันเป็นช่วงของการจัดกิจกรรม เพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ ในประวัติศาสตร์ ชาวมุสลิมจึงได้ปฏิบัติตามแบบอย่าง(ซุนนะฮ์) จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ โดยนำเอาพืชและ

เนื้อสัตว์มากวนเป็นอาหารควาบ่างหวานบ้าง เรียกชื่อตามความสำคัญของวันว่า"อาซุร" (ที่มา http://www.pattani.go.th/culpn/culpn/new_page_17.htm)

หนี คือ บุคคลที่พระผู้เป็นเจ้าทรงแต่งตั้งขึ้นเป็น "ศาสดา" ของพระองค์เพื่อปฏิบัติตามพระบัญญัติของพระองค์หรือเผยแพร่ในหมู่ผู้คนจำนวนน้อย อัลกุรอ่านบอกว่าพระเจ้าส่งศาสดามายังทุกประชาชาติ

ฟิตนะฮฺ มีความหมายกว้างขวางมาก โดยทั่วไปแล้วมันหมายถึงความปั่นป่วนวุ่นวาย ความเสียหายและการทดสอบ

มัสยิด คือ สถานที่ที่มุสลิมปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันเช่นการละหมาด ตามตัวอักษรแปลว่าสถานที่ที่ก้มกราบต่อพระเจ้าในอิสลาม มัสยิดมิใช่ที่สวดมนต์ดังที่คนในศาสนาอื่นเข้าใจมัสยิดเป็นศูนย์กลางของชุมชนมุสลิมเป็นสถานที่ประชุมเพื่อกิจกรรมทางศาสนา การศึกษา และสังคม มัสยิดในอิสลามจึงเป็นศูนย์กลางแห่งการพัฒนาทุกรูปแบบ (ที่มา <http://sainam.is.in.th/?md=content&ma=show&id=3>)

มิมบร์ คือ บริเวณที่คอเต็บใช้ยืนเทศนาในวันศุกร์หรือในวันเทศกาลสำคัญต่างๆ เป็นสถานที่ในการยืนการดักเตือนชาวมุสลิม คล้ายกับธรรมาสน์ของพระที่ใช้ในการเทศน์ของศาสนาพุทธ มิมบร์เป็นเสมือนแท่นสำหรับยืนปราศรัย มีลักษณะที่ประกอบด้วยหลังคาเป็นรูปโค้งมีประทุน ส่วนหน้าจั่วเป็นรูปโค้งมียอดแหลม ตามแบบศิลปะอาหรับ ในมัสยิดบางแห่งมิมบร์จะมีลักษณะโค้ง มีกระดานสลักลายอักษรอัลกุรอ่าน มีการตกแต่งขอบรูปโค้งแหลมประดับคูหาหน้าบัน บางแห่งมีการออกแบบ ตกแต่งและวางองค์ประกอบที่ประสมประสานระหว่างสถาปัตยกรรมไทย มลายูและศิลปะอาหรับ

มุสลิม คือ ผู้นับถือศาสนาอิสลามตามรากศัพท์หมายถึงผู้ที่ยอมจำนนต่อพระประสงค์ของพระเจ้าโดยสิ้นเชิง

มุฮ์รอม คือ เดือนแรกในปฏิทินอิสลาม

มูซา คือ ศาสนทูตท่านหนึ่ง เป็นบุตรของ อิมรอน ประสูติในอียิปต์และเติบโตในวังของฟาโรห์ ในที่สุดได้ช่วยเหลือบะนีอิสราเอลให้พ้นจากการตกเป็นทาสของฟาโรห์

รอมะฎอน คือ เดือนที่ 9 ของปฏิทินฮิจญ์เราะหฺหรือปฏิทินอิสลาม เป็นเดือนที่มุสลิมถือศีลอด

ละหมาด คือ ภาษาอาหรับเรียกว่า "เศาะละฮฺ" เป็นการเคารพภักดีต่อพระเจ้าอย่างหนึ่งถือเป็นหน้าที่ที่มุสลิมทุกคนจะต้องทำ วันหนึ่งมีกำหนด 5 เวลา ละหมาดเป็นเสมือนการเข้าเฝ้าพระเจ้า ละหมาดจะช่วยยับยั้งความชั่วถ้าบุคคลปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอมีสมาธิอ่อนน้อมต่อพระเจ้าอย่างแท้จริงที่จริงละหมาดคือวิธีการขัดเกลาและฝึกฝนจิตใจรูปแบบหนึ่ง ละหมาดไม่ใช้การสวดมนต์ดังที่ศาสนิกอื่นเข้าใจ

วันตรุษอีดี คือ เป็นวันเฉลิมฉลองในศาสนาอิสลาม โดยในวันนี้จะมิกิจกรรมต่าง ๆ เช่น แต่งกายให้สะอาดเรียบร้อย ร่วมกันทำพิธีละหมาดวันอีดีที่สนามหรือในมัสยิด เยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง รับประทานอาหารร่วมกัน เป็นต้น มุสลิมที่พูดภาษามลายูจะเรียกวันนี้ว่า ฮารีรายอ (ภาษามลายูปัตตานี) หรือ Hari Raya ในภาษามลายูกลาง แปลว่า วันใหญ่ หรือ วันอีดี (ทับศัพท์จากภาษาอาหรับ) ศาสนพิธีตรุษอีดีลฟีตรี ปฏิบัติกันตามหัวเมืองทั่ว ๆ ไปโดยปกติวันอีดีมี 2 วัน ในแต่ละปีคือ

1. อีตุลฟีฎริ (สะกดไม่มาตรฐาน อีดีลฟีตรี) ในวันที่ 1 เชาวาล จะมีเลี้ยงอาหารให้แก่ญาติมิตรหลังจากนมาฮอีดี

2. อีดุลอัฎฮา ในวันที่ 10 ซุลฮิจญะหฺ จะมีการเชือดสัตว์พลี (กุรบาน)และเลี้ยงอาหารให้แก่ญาติมิตร หลังจากนมาซอีด

อิหม่าม (อาหรับ) แปลว่า ผู้นำ คือ ผู้นำในการทำละหมาด, ผู้นำในชุมชน, ผู้ที่มีความรู้และมีคุณธรรม, หรือผู้นำของชาวซ็อะฮ์นันคืออิหม่าม 12 ท่าน (ที่มา <http://th.wikipedia.org>)

อิสลาม คือ สันติหรือการยอมจำนนต่อพระประสงค์ของพระเจ้าโดยสิ้นเชิง อิสลาม คือ นามของระบอบการดำเนินชีวิตแบบหนึ่งที่พระเจ้าทรงรับรองในอิสลามมีมากกว่าศาสนาธรรมใดๆ อิสลามเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตในทุกแง่มุม อาทิ การเมือง สังคม เศรษฐกิจการศึกษา วัฒนธรรม

อัลกุรอาน คือ คัมภีร์อันสูงสุดของมุสลิม มุสลิมถือว่าอัลกุรอานเป็นธรรมนูญแห่งการดำเนินชีวิต เป็นพระดำรัสของพระเจ้าที่ประทานมายังท่านศาสดามูฮัมมัด เพื่อเป็นทางนำแก่มนุษยชาติ ปัจจุบันอัลกุรอานยังคงเดิมไม่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง แม้เวลาจะผ่านไป 1,400 กว่าปีแล้วก็ตามมุสลิมอ่านอัลกุรอานเพื่อดูว่าพระเจ้าสั่งให้เขาทำอะไรบ้าง อัลกุรอาน คือนำพู่แห่งชีวิตเป็นยารักษาโรค(ในจิตใจ)และเป็นทางออกของปัญหาต่าง ๆ

อัลลอฮ์ คือ พระนามของพระผู้อภิบาลแห่งสากลจักรวาลหรือ “พระเจ้า”ในภาษาอาหรับ พระองค์เป็นผู้สร้างสรรพสิ่งทั้งปวง เนื่องด้วยมนุษย์ถูกสร้างโดยอำนาจของพระองค์มนุษย์จึงมีความผูกพันกับการแสดงความจงรักภักดีต่อพระองค์ ปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ตลอดจนดำเนินชีวิตอยู่บนแนวทางที่พระองค์ทรงรับรอง(อิสลาม) ทั้งนี้เพื่อแสวงหาความโปรดปรานจากพระองค์

อธิบายคำศัพท์ในศาสนาพุทธ

กุฏิ : กุฏิ กุฏิ กุฏิ (อ่านว่า กุด หรือ กุดติ) แปลว่า กระต๊อบ, กระต่อม, โรงนา ใช้ว่า กุฏิ ก็ได้ เรียกเพี้ยนไปว่ากุฏิ กิมิ (กฏิ แปลว่า สะเอาจ) หมายถึงอาคารที่เป็นโรงเรือนหรือตึกอันเป็นที่อยู่พำนักอาศัยของภิกษุสามเณร ใช้เป็นศัพท์เฉพาะในพระพุทธศาสนา กุฏิสมัยก่อนจะแยกกันเป็นหลัง ๆ อยู่รวมกันหลาย ๆ หลัง เช่น กุฏิเรือนไทย เรียกว่า กุฏิหมู่ หรือ หมู่กุฏิ บางแห่งสร้างเป็นหลายชั้นและหลายห้อง เรียกว่า กุฏิแถว สำหรับกุฏิที่ประทับของพระพุทธเจ้ามีชื่อเรียกเป็นพิเศษว่า พระคันธกุฏิ เพราะมีกลิ่นหอมอยู่ตลอดเวลา(ที่มา www.wikipedia.org)

กัปปียกุฏิ หมายถึง เรือนหรือโรงที่ใช้สำหรับเป็นที่เก็บอาหารรวมของพระภิกษุสงฆ์ แต่เดิมครั้งพุทธกาลในระยะแรกเริ่มนั้น พระพุทธองค์ทรงกำหนดพระธรรม (ที่มา www.wikipedia.org)

จาตุรงคสันนิบาต แปลว่า การประชุมพร้อมกันแห่งองค์สี่ จาตุรงคสันนิบาต หมายถึง เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นพร้อมกัน 4 อย่างในวันเดียวกัน คือเกิดในสมัยพุทธกาลในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ตอนที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ใหม่ ๆ ซึ่งต่อมาถือกันว่าเป็นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า วันมาฆบูชาเหตุการณ์ 4 อย่าง คือ

1. พระอรหันต์สาวก 1,250 รูปที่พระพุทธองค์ได้ส่งไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามแคว้นต่าง ๆ ได้กลับมาเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ เวฬุวันมหาวิหาร กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ

2. พระอรหันต์สาวกหรือพระสงฆ์ทั้ง 1,250 รูปนี้ล้วนเป็นเอหิภิกขุที่พระพุทธเจ้าทรงบวชให้ด้วยพระองค์เองทั้งสิ้น เรียกว่าวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา

3. พระอรหันต์สาวกทั้ง 1,250 รูปนี้ ต่างได้มาประชุมพร้อมเพรียงกันโดยมิได้นัดหมาย

4. วันที่พระสงฆ์ 1,250 รูปมา ชุมนุมกันโดยมิได้นัดหมายนี้ ตรงกับวันเพ็ญเดือนมาฆะ (วันเพ็ญกลางเดือนสาม) ซึ่งในโอกาสนี้ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังได้ทรงแสดงพระธรรมเทศนาที่เรียกว่าโอวาทปาฏิโมกข์ อันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาอีกด้วย (ที่มา <http://th.wikipedia.org/wiki>)

เจดีย์ (ภาษาบาลี) หมายถึง สิ่งก่อสร้างหรือสิ่งของที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นที่เคารพบูชาระลึกถึงหรืออีกคำหนึ่ง คือ สถูป หมายถึงสิ่งก่อสร้างเหนือหลุมฝังศพ หรือสร้างขึ้นเพื่อบรรจุอัฐิธาตุของผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว เพื่อให้ลูกหลานและผู้เคารพนับถือได้สักการบูชา ถือกันว่ามีบุคคลที่ควรบรรจุอัฐิธาตุไว้ในสถูปเพื่อเป็นที่สักการะของมหาชนอยู่เพียง 4 พวก เรียกว่า ฐูปารหบุคคล ได้แก่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก และพระเจ้าจักรพรรดิสำหรับประเทศไทย คำว่า สถูป และเจดีย์ เรามักรวมเรียกว่า "สถูปเจดีย์" หรือ "เจดีย์" มีความหมายเฉพาะ ถึงสิ่งก่อสร้างในพุทธศาสนาที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุอัฐิ หรือเพื่อประดิษฐานพระพุทธรูป หรือเพื่อเป็นที่ระลึก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในสมัยต่อมากงมีการสร้างสถานที่เพื่อบรรจุอัฐิธาตุ และเพื่อเคารพบูชาระลึกถึงพร้อมกันไปด้วย (ที่มา www.wikipedia.org)

ชิงเปรต คือ ช่วงเวลา วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และ วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ความสำคัญ"ชิงเปรต" เป็นประเพณีของภาคใต้ที่กระทำกันในวันสารท เดือน 10 เป็นประเพณีสำคัญที่จัดขึ้นเพื่อทำบุญอุทิศแก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว พระยาอนุมานราชชนได้กล่าวไว้ในสารานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานว่า การชิงเปรตที่ปฏิบัติกันในประเพณีสารทเดือน 10 นี้ มีลักษณะคล้ายกับการทิ้ง

กระเจาดของจีน แต่การทิ้งกระเจาดของจีนมีเป้าหมายตรงกับการตั้งเปรต-ชิงเปรตเพียงบางส่วนเท่านั้น กล่าวคือ การทิ้งกระเจาดของจีนเป็นการทิ้งทานให้แก่พวกผีไม่มีญาติ ส่วนการชิงเปรตของไทยเป็นการอุทิศส่วนกุศลไปให้ทั้งผี(เปรต) ที่เป็นญาติพี่น้องของตนเอง และที่ไม่มีญาติด้วย นอกจากนี้วิธีการปฏิบัติในการทิ้งกระเจาดและการชิงเปรตก็แตกต่างกันด้วย

ผู้เฒ่าผู้แก่หลายคนได้ยืนยันว่าการชิงเปรตไม่เป็นความอัปมงคลแก่ผู้ชิงเปรตแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามกลับถือว่าเป็นการทำบุญด้วยซ้ำไป เพราะเชื่อว่าบุตรหลานของเปรตตนเองใดชิงได้ เปรตตนเองนั้นย่อมได้รับส่วนนั้น เพียงแต่ว่าผู้ชิงต้องระมัดระวังในการที่อาหารหรือขนมที่ตั้งเปรตอาจตกหล่นลงพื้นซึ่งจะทำให้เกิดความสกปรกและเป็นอันตรายต่อสุขภาพเท่านั้น

พิธีกรรมการตั้งเปรต และชิงเปรตจะกระทำกันในวันที่ยกหมรับ (สำหรับ) ไปวัด ไม่ว่าจะในวันแรม 1 ค่ำ หรือ แรม 15 ค่ำ เดือนสิบ ก็ตาม ผู้ตั้งเปรตจะนำอาหารอีกส่วนหนึ่งไปเพื่อการตั้งเปรตด้วย อาหารที่ใช้ตั้งเปรตนี้ส่วนมากเป็นอาหารที่บรรพบุรุษที่เป็นเปรตชอบอย่างละเอียดอย่างละเอียด ขนมที่ไม่ขาดคือ ขนมลา ขนมพอง ขนมบ้า ขนมเบร้า (ดีซ่า) นอกจากขนมดังกล่าวแล้ว ยังมีของแห้งที่ใช้เป็นเสบียงกรังก็จัดฝากไปด้วย เช่น ข้าวสาร หอม กระเทียม พริก เกลือ กะปิ น้ำตาล น้ำปลา กล้วย อ้อย มะพร้าว ด้าย เข็มเย็บผ้า รูปเทียน นำลงจัดในหมรับ โดยเอาของแห้งรองกันและอยู่ภายใน ส่วนขนมทั้งหลายอยู่ชั้นนอก ปิดคลุมด้วยผืนลาทำเป็นรูปเจดีย์ยอดแหลม หรือรูปอื่นแล้วแต่การประดิษฐ์ของผู้จัด ส่วนภาชนะที่ใช้ แต่เดิมนิยมใช้กระเชอหรือถาด นำหมรับที่จัดแล้วไปวัด รวมกันตั้งไว้บน "ร้านเปรต" ซึ่งสร้างไว้กลางวัดยกเสาสูง ต่อมาในระยะหลัง ๆ ร้านเปรตทำเป็นศาลา หลังคามุงจากหรือมุงกระเบื้องแล้วแต่ฐานะของวัด บางถิ่นจึงเรียก "หลาเปรต" บนร้านเปรตจะมีสายสิญจน์วงล้อมไว้รอบและต่อยาวไปจนถึงพระสงฆ์ที่นั่งอยู่ในวิหารที่เป็นที่ทำพิธีกรรม โดยสวดบังสุกุลอัฐิหรือกระดาดเขียนชื่อของผู้ตาย ซึ่งบุตรหลานนำมารวมกันในพิธีต่อหน้าพระสงฆ์ บุตรหลานจะกวาดน้ำอุทิศส่วนบุญไปยังเปรตชนที่เป็นบรรพบุรุษ เมื่อเสร็จพิธีแล้ว เก็บสายสิญจน์ ขนมต่าง ๆ จะถูกแบ่งออกส่วนหนึ่ง พร้อมกับของแห้งไว้ถวายพระ อีกส่วนหนึ่งให้เปรตชนที่พอมีกำลังเข้ามาเสพได้ ในขณะเดียวกันผู้ที่มาร่วมทำบุญทั้งหนุ่มสาว เฒ่าแก่ และโดยเฉพาะเด็ก ๆ จะเข้าไปรุมกันแย่งขนมที่ตั้งเปรตด้วยความสนุกสนาน และเชื่อกันต่อไปว่าขนมเหล่านี้ถ้านำไปหว่านในสวนในนา จะทำให้พืชผลอุดมสมบูรณ์เพิ่มผลผลิตสูง โดยเฉพาะขนมเทียน บางแห่งนำไปติดไว้ตามต้นไม้ผลเพื่อให้มีผลตก หลังจากนั้น ก็มักมีผู้ใจบุญไปรยทาน โดยใช้เหรียญสดางค์โรยไปที่ละมาก ตรงไปยังฝูงชนที่เรียกว่า "หว่านกำพริก" แย่งกันอย่างสนุกสนาน

การทำบุญวันสารท เดือน 10 กำหนดทำ 2 ครั้ง คือ วันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 และวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 โดยเชื่อว่า วันแรม 1 ค่ำ เป็นวันที่ยมบาลปล่อยให้เปรต หรือเปรตชนขึ้นมาเยี่ยมลูกหลาน ๆ ก็จะทำบุญเลี้ยงต้อนรับ เมื่อถึงวันแรม 15 ค่ำ ก็ถือว่าเป็นวันที่ปู่ย่าตายาย ต้องกลับยมโลกลูกหลานก็ทำบุญเลี้ยงส่งอีกครั้งหนึ่ง

การเตรียมข้าวของขนมในวันทำบุญเดือน 10

1. ลามีความหมายใช้แทนเสื้อผ้า
2. พองมีความหมายว่าเป็นเครื่องประดับ
3. ขนมเบร้า (ขนมเจาะหู) ใช้แทนเงินหรือสดางค์มีรูปในสมัยก่อน

4. ขนมน้ำมีความหมายว่าเงินเหรียญ

5. ขนมเทียนใช้แทนหมอนหนุน

การชิงเปรต เป็นประเพณีที่ชาวพุทธถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ เป็นประเพณีสำคัญที่กระทำกันจนทุกวันนี้ ชาวพุทธแม้จะไปทำมาหากินในท้องถิ่นอื่น เมื่อถึงเดือน 10 ก็มักจะกลับมาพร้อมพิธีกับญาติทางบ้าน นับเป็นการช่วยเสริมการผูกพันระหว่างครอบครัวและญาติพี่น้อง ทั้งยังเป็นการระลึกถึงบุญคุณ และคุณงามความดีของบรรพบุรุษของตนเอง แม้จะล่วงลับไปแล้วก็ตามยังมีเปรตชนอยู่อีกพวกหนึ่งซึ่งมีบาปหนา ไม่กล้าเข้าไปรับอาหารที่ลูกหลานเอาไปวางไว้ให้บนร้านเปรตในเขตวัด ได้แต่เลียบ ๆ เคียง ๆ อยู่ริมรั้วชายวัด บรรดาลูกหลานทั้งหลายจึงได้นำอาหารขนมดังกล่าวไปตั้งร้านเปรตกันนอกเขตวัด เป็นร้านเปรตแบบวางกับดิน ตั้งให้เปรตชนบนพื้นดิน พื้นหญ้า หรือตามคาบไม้เตี้ย ๆ เมื่อตั้งเปรตแล้วลูกหลานอาจแย่งชิงกันก็เป็นอันเสร็จสิ้นการชิงเปรตสำหรับปีนั้น บรรดาเปรตชนทั้งหลายก็ได้รับส่วนบุญ ซึ่งลูกหลานอุทิศให้และชิงให้ แล้วกลับไปสู่มโนโลก คอยโอกาสจะได้กลับมาพบกับลูกหลานอีกในวันชิงเปรตปีต่อไป

(ที่มา <http://www.dmc.tv/forum/index.php?showtopic=6327&mode=threaded>)

ขันตาขร แปลว่า เรือนไฟ หมายถึง อาคารหรือโรงที่ใช้เป็นที่รักษาไฟและใช้ต้มน้ำ (ที่มา www.wikipedia.org)

ทานสลาก เป็นประเพณีเก่าแก่ที่มีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลเรื่องมีอยู่ว่า ขณะที่พระพุทธเจ้าประทับ ณ พระเชตวันมหาวิหารนั้น วันหนึ่งนางกุมารีได้อุ้มลูกชายวิงหนีนางยักษ์ินีผู้มีเวรต่อกันหลายชาติ แล้วติดตามจะทำร้ายลูกของนาง

นางเห็นจวนตัวจะวิงหนีไปที่อื่นไม่ได้ จึงวิ่งเข้าไปในเขตวัน ไปพึ่งพระพุทธเจ้า ขณะที่พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรม พระองค์ทรงตรัสสอนไม่ให้จองเวรต่อกัน นางทั้งสองเห็นชอบชั่วดี นางยักษ์ินีรับศีล 5 แล้วกราบทูลพระพุทธองค์ว่านางไม่รู้จะไปทำอะไรเพราะรักษาศีลเสียแล้ว ฝ่ายนางกุมารีเห็นดังนั้นจึงอาสาพานางยักษ์ินีไปอุปการะ นางยักษ์ินีจึงตอบแทนอุปการะแก่นางกุมารี โดยพยากรณ์บอกเรื่องอุดนียมวิทยาและการทำนาแก่นางกุมารีและยังได้บอกแก่ประชาชนทั่วไปจนร่ำรวย เพื่อตอบแทนคุณนางยักษ์ินีคนเหล่านั้นจึงพากันเอาเครื่องอุปโภค บริโภค อาหารการกิน เครื่องใช้มามอบให้นางเป็นอันมากจนเหลือใช้ นางจึงมาทำเป็นสลากภัตโดยให้พระสงฆ์ทำการจับสลาก ของที่ถวายมีทั้งราคาแพงและน้อย (ที่มา : <http://www.thaimisc.com/freewebboard/php/vreply.php?user=dokgaew&topic=5142>)

พระอุโบสถ คือ ชื่อเรียกอาคารซึ่งใช้เป็นสถานที่เฉพาะสำหรับพระภิกษุสงฆ์ทำสังฆกรรม คำว่า "อุโบสถ" มีความหมายที่เกี่ยวข้องกับทางพระพุทธศาสนาใน 4 ลักษณะ คือ

1. หมายถึงวันพระ ซึ่งเป็นวันที่พระสงฆ์และคฤหัสถ์มาประชุมกันเพื่อแสดงธรรมและรับฟังธรรม
2. หมายถึงการแสดงพระปาฏิโมกข์ของพระสงฆ์ตามพระธรรมวินัยทุกๆ 15 วัน
3. หมายถึงการรักษาศีล 8 ของเหล่าฆราวาสในทุกๆวันพระ
4. หมายถึงสถานที่ซึ่งพระสงฆ์ทำสังฆกรรมร่วมกัน

คำว่าอุโบสถจึงเป็นการรวมเอาความหมายของพิธีกรรมมาใช้เรียกสถานที่ซึ่งใช้ทำพิธีกรรมนั้นๆ เดิมทีเรียกกันว่า "โรงพระอุโบสถ" แต่ต่อมาเรียกให้สั้นเข้าว่า "พระอุโบสถ" และในที่สุดก็เรียกกัน

เป็นภาษาปากว่า “โบสถ์” ในบางพื้นที่ก็มีคำเรียกพระอุโบสถด้วยชื่ออื่น เช่น ภาคอีสาน เรียกว่า “สิม” ซึ่งที่จริงแล้วก็มีความหมายใกล้เคียงกัน เพราะ “สิม” กลายเสียงมาจากคำว่า “สีมา” ที่หมายถึงพื้นที่ที่ใช้ทำสังฆกรรมนั่นเอง (ที่มา www.wikipedia.org)

เมรุ คือ ชื่อเรียกอาคารชนิดหนึ่งในงานสถาปัตยกรรมไทย ใช้เป็นที่ “เผาปนสถาน” หรือ “ปลงศพ” หรือเรียกอย่างภาษาพูดว่า “เผาศพ” คำว่า “เมรุ” น่าจะเป็นชื่อย่อมาจากคำว่า “พระเมรุ” หรือ “พระเมรุมาศ” ซึ่งเดิมหมายถึงสิ่งปลูกสร้างที่ใช้เป็นที่ถวายพระเพลิงพระบรมศพของพระมหากษัตริย์ นับแต่สมัยอยุธยาตอนกลางเป็นต้นมา เมื่อไทยรับเอาลัทธิเทวราชของขอมเข้ามาใช้ในราชสำนัก โดยนัยยะแห่งความหมายก็คือองค์พระศิวะหรือพระนารายณ์ทรงเป็นผู้ครอบครองจักรวาล เมื่อทรงแบ่งภาคผ่านลงมาบนร่างของมนุษย์ผู้เป็นกษัตริย์หรือราชาของโลกแล้ว กษัตริย์พระองค์นั้นก็ย่อมมีสถานะภาพเป็น “ราชาแห่งจักรวาล” ด้วยเช่นกัน (ที่มา www.wikipedia.org)

วิจุกฎหรือเว็จุกฎ คือ ชื่อเรียกอาคารที่ใช้สำหรับเป็นที่ขบถายของพระภิกษุสงฆ์ในวัด เรียกอย่างภาษาปากว่า “ถาน” สมัยก่อนหอไตร : ชื่อเรียกอาคารประเภทหนึ่งในงานสถาปัตยกรรมไทย ที่สร้างขึ้นในเขตพุทธสถาน เพื่อใช้เป็นที่เก็บรักษาคัมภีร์ทางศาสนา (ที่มา www.wikipedia.org)

ศาลาการเปรียญ คือ ชื่อเรียกอาคารในงานสถาปัตยกรรมไทยที่มีประโยชน์ใช้สอยในลักษณะอาคารอเนกประสงค์ เป็นอาคารที่พระภิกษุสงฆ์และฆราวาสใช้ทำกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน เช่น การทำบุญเลี้ยงพระ การแสดงธรรมเทศนา ฯลฯ แรกเริ่มนั้นศาลาการเปรียญถูกสร้างขึ้นเพียงเพื่อประโยชน์ใช้สอยเพียงอย่างเดียว คือให้พระภิกษุสงฆ์ใช้เป็นที่เรียนหนังสือ เพราะคำว่า “เปรียญ” มาจากภาษาบาลีว่า “บาเรียน” หมายถึง “พระที่ได้เรียน” หรือ “พระนักเรียน” ดังนั้นศาลาการเปรียญจึงหมายถึงศาลาหรืออาคารที่พระภิกษุใช้เป็นที่เล่าเรียนนั่นเอง ศาลาการเปรียญจัดว่าเป็นประเภทของศาลาชนิดเดียวที่มีลักษณะและขนาดของอาคารแตกต่างจากศาลาประเภทอื่นๆ คือเป็นอาคารค่อนข้างใหญ่ ทั้งนี้เพราะต้องตอบสนองต่อกิจกรรมต่างๆของผู้มาใช้ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มใหญ่ ซึ่งโดยทั่วไปจะมีขนาดกว้างประมาณ 8.00-10.00 เมตร ยาวประมาณ 12.00-15.00 เมตร มีทั้งที่เป็นอาคารเครื่องไม้และอาคารก่ออิฐ การสร้างศาลาการเปรียญ เริ่มมีขึ้นตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาอย่างน้อยก็ในรัชกาลพระเจ้าทรงธรรมลงมา ดังกล่าวไว้ในบันทึกเมื่อครั้งเสด็จไปนมัสการรอยพระพุทธรูปที่ จ.สระบุรี ปี พ.ศ.2149 (ที่มา www.wikipedia.org)

ศาลาโรงธรรม คือ ชื่อเรียกศาลาชนิดหนึ่งที่พระภิกษุใช้เป็นที่แสดงพระธรรมเทศนาในวันอุโบสถหรือวันพระ ศาลาประเภทนี้นิยมปลูกเป็นอาคารหลังเดียวโดดๆ (ที่มา www.wikipedia.org)

หอน้ำ คือ หอภัตตาคาร เรือนหรืออาคารที่พระภิกษุสงฆ์ใช้สำหรับเป็นที่ฉันอาหารร่วมกัน ตามหลักพระธรรมวินัยแต่ครั้งพุทธกาล พระภิกษุเมื่อรับบิณฑบาตแล้ว จะต้องปลีกตัวเพื่อไปฉันอาหารแต่เพียงลำพัง คติการฉันรวมคองเนื่องด้วยภายหลังเมื่อพระพุทธศาสนาเผยแพร่ออกไป ก็เริ่มมีประชาชนให้ความเลื่อมใสศรัทธา การนิมนต์พระภิกษุสงฆ์เพื่อรับการถวายภัตตาหารจึงเกิดขึ้น นับแต่ครั้งแรกเมื่อพระเจ้าพิมพิสาร ทรงกราบทูลเชิญพระพุทธองค์และหมู่พระสาวกให้รับนิมนต์เข้าไปฉันภัตตาหารยังพระราชนิเวศน์ของพระองค์ ภายหลังจากที่ได้รับฟังพระธรรมเทศนาในวันแรกที่พระพุทธองค์ทรงเสด็จมายังกรุงราชคฤห์ และในเวลาต่อมาที่ทรงรับนิมนต์ในลักษณะนี้อีกหลายครั้ง วิธีการประเพณีปฏิบัติแห่งการถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุเช่นนี้จึงเกิดขึ้นสืบมา

การแบ่งปันอาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ในทางพระพุทธศาสนาจึงมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ

1. การตักบาตรถวาย
2. การนิมนต์เพื่อถวายเป็นหมู่คณะ

พระพุทธเจ้าทรงมีพระพุทธานุญาตให้พระภิกษุสงฆ์สามารถฉันอาหารได้เพียงวันละ 2 มื้อ โดยมื้อแรกให้อาศัยด้วยการออกรับบิณฑบาต ส่วนมื้อเพลให้ฉันอาหารจากผู้ที่นิมนต์ไปยังเคหสถานหรือนำมาถวายที่วัด หากภิกษุฉันเพียงมื้อเดียวอาจไม่เพียงพอ อันมีผลกระทบต่อการนั่งภาวนาจิตแล้วเกิดความทรมาณในความหิวประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเพื่อเป็นการสนองรับต่อกุศลบุญของพุทธศาสนิกชนที่มีจิตเลื่อมใสศรัทธา ในการทำบุญกรียาทงศาสนา ส่วนการที่ทรงห้ามมิให้ฉันมากกว่า 2 มื้อขึ้นไป เพราะทรงเห็นว่านอกจากจะเป็นปริมาณที่เกินความจำเป็นแล้ว ยังจะเป็นการระต่อสังคมด้วย

การฉันอาหาร 2 มื้อ มักนิยมปฏิบัติกันเฉพาะในหมู่พระสงฆ์เขตคามวาสีเท่านั้น สำหรับพระภิกษุในเขตอรัญวาสีแล้ว ส่วนใหญ่ยังคงฝึกปฏิบัติในการฉันเฉพาะมื้อเช้าเพียงมื้อเดียว ซึ่งวิธีการแก้ปัญหาและตัดความวิตกกังวล ในเรื่องความต้องการปริมาณอาหารให้เพียงพอกับร่างกายของพระภิกษุฝ่ายวิปัสสนาธุระนี้ ก็คืออาศัย “บาตร” ที่รับบิณฑบาตนั้น จะใช้ใบที่มีขนาดค่อนข้างจุกว่าบาตรของฝ่ายวัดในเมือง นอกจากนี้การฉันยังนิยมใช้วิธีการคลุกเคล้าอาหารทุกอย่างเข้าด้วยกันในบาตรก่อน ทั้งนี้เพื่อเป็นการละจิตและกายคือสิ้น ไม่ให้เกิดความยึดติดในรูป กลิ่นและรสขອງอาหารนั่นเอง (ที่มา <http://elearning.su.ac.th/elearning-uploads2/lib/html/16231/c2/c2-sankawas/c2-15/chapter2-15.htm>)